

VŠEHRD

LIST ČESKOSLOVENSKÝCH PRÁVNÍKŮ

III. -aha. 32/6.

Čís. 8182/III.

Úpadce před vyrovnacím řízením.

Dr. Jiří Friedländer (Praha).

Uvážíme-li předpisy čl. X. uvozovacího nařízení ke konk. a vyr. ř. a normy vyrovnacího řádu, vytýčíme si snadno sedm etap, rozhodných pro právní postavení úpadcovo před vyrovnacím řízením.

Jest to:

1. období před nastalou nezpůsobilostí platební,
2. období nastalé nezpůsobilosti platební,
3. doba uvědomění si nezpůsobilosti platební,
4. den podání návrhu vyrovnacího na soud,
5. vyhovění návrhu soudem,
6. počátek dne zavedení vyrovnacího řízení,
7. připevnění ediktu vyrovnacího na soudní tabuli.

První snaha zákonodárcova směřuje k zamezení úpadků a zákon proto zakazuje především dlužníkům určité činy, jimiž zhoršují »trvale« své majetkové poměry, takže nemohou dle Lehmannova komentáře pro nedostatek platebních prostředků vyrovnatí splatných pohledávek naléhajících věřitelů (nezpůsobilost platební). Z uvedených důvodů zasahuje zákon do sféry neomezeného práva vlastníkova, nedovoluje mu volně nakládati vlastní věci a dokonce svou záповěď nespojuje pouze s civilněprávními následky (neplatnost právních jednání, po př. náhrada škody), nýbrž vyslovuje ji přímo pod trestní sankcí.

Z ohledu na hospodářskou samostatnost jednotlivcovu meze kladené dlužníku, aby předešlo se jeho nezpůsobilosti, jsou však povahy jen výjimečné. Jedině dlužník, nesplnivší své závazky vůči »více« věřitelů, nesmí určitými činy zmenšiti své jmění (§ 205 a tr. z.), jediné dlužník »více« věřitelů nesmí mimořádným jednáním vyvolati svou platební nezpůsobilost (§ 486 č. 1. tr. z.).

Jinak dlužník není omezen v disposičních právech nad svým jměním a zákon neukládá mu povinnosti zkoumati své majetkové poměry a nepohání ho k trestní zodpovědnosti, že nezjistil úpadce včas své platební nezpůsobilosti. Výjimky netvoří ani plnokupec resp. zákonní zástupci obchodních společností (viz § 486 c tr. z.), jimž příkazuje obchodní zákon, aby vedli knihy a zřídili roztvahu a inventuru.

Obchodní knihy mají podávati dle čl. 28. obch. z. úplný obraz o jmění obchodníkově a řádně vedené knihy a rozvaha uvědomí tudíž majitele obchodního závodu v každé době o jich nezpůsobilosti platební. Zákon netrestá však ani plnokupce pro včasné neohlášení úpadku aneb dokonce pro včasné nezjištění platební nezpůsobilosti. Pouze § 486 a tr. z. přičiňuje trestní sankci k povinnostem obchodníkovým o vedení obchodních knih, a to dodatečně v době stavu kridy a § 486 č. 3. tr. z. stihá každého »pachatele« — nejen dlužníka více věřitelů — jenž sahá podvojným způsobem na obchodní knihy. Obě normy nepožadují však k spáchání deliktu souvislosti mezi zakázanými činy a úpadkem a neznamenají tudíž v pravé podstatě bankrotních deliktů. Přechin vadného vedení knih předpisuje totiž v době úpadku pouze zostřenou zodpovědnost osobám povinným k vedení knih a přechin řalšování a odstranění knih řadí se vlastně k zvláštnímu druhu podvodu uvedenému v §u 201 a tr. z.

Pouhá nezpůsobilost platební přichází ještě v úvahu v přechin nadřzování věřiteli (§ 485 tr. z.). Skutkovou povahu jmenovaného deliktu tvoří po stránce subjektivní úmysl poškoditi věřitele a platební nezpůsobilost znamená tu dle znění zákona jen objektivní podmínku trestnosti. Nelze však souditi na škodný úmysl, aniž by pachatel byl si vědom své insolvence. Proto Lehmann praví, že slova »po nastalé nezpůsobilosti platební« v §u 485 tr. z. nejsou jen náležitostí trestnosti, nýbrž znakem skutkové povahy trestného činu a podobně také Altmann předpisuje k spáchání deliktu vědomost nezpůsobilosti platební. Vpravdě zákonodárce cit. slovy vytýčil, že k spáchání přechinu nadřzování věřiteli potřebí jest »skutečná« nezpůsobilost platební a nikoliv snad klamně vědomí o nestávající insolvenzi.

Jest tudíž patrné i z posléz naznačeného zákonného předpisu, že nastalá nezpůsobilost platební neváže ještě dlužníka k nějakému opatření ve prospěch věřitelů.

I když nabude dlužník vědomost o své platební nezpůsobilosti, také tehdy není beze všeho povinen ihned navrhnouti vyrovnací řízení neb konkurs (§ 1 vyr. ř. §§ 68, 69 konk. ř.) a nedopouští se také žádného trestného činu, pokud svým prodlením nezpůsobuje škodu věřitelům. Paragraf 486 č. 2. tr. z. nutí však nepřímé úpadce k zahájení formálního úpadku, ježto zakazuje dlužníku, aby zvyšoval svá pasiva neb snižoval aktiva ku škodě věřitelstva.

Uvážíme-li vylíčený význam §u 486 č. 2. tr. z. a další období před vyrovnacím řízením, poznáváme, že v době od nabyté vědomosti o své nezpůsobilosti platební až do podání návrhu vyrovnacího na soud jest úpadce nejmíce zkrácen v disposičních právech o svém jmění.

Ode dne podání návrhu vyrovnacího až do zavedení vyrovnacího řízení, t. j. dle §u 7 vyr. ř. až do počátku dne, kdy edikt jest vyvěšen na soudní desce vyrovnacího soudu, nesmí totiž dlužník podniknouti pouze určité pronikavé změny na svém majetku (viz § 8 odst. 1. vyr. ř.), aby neutrpěl zdroj sloužící k ukojení pohledávek věřitelů právě v době, kdy není zjištěno ještě jmění úpadcovy a není ustanoven vyrovnací správce. Z téhož důvodu může soud při

vyhovění návrhu vyrovnacího dlužníku uložiti další obmezení — jde tu však jen o opatření výjimečná. Pakliže jedná dlužník po návrhu vyrovnacím proti posléz uvedeným zákazům, není hned stíhán trestním zákonem jako před podáním návrhu dle § 486 č. 2. tr. z., pokud vzájemné plnění (na př. trhovou cenu za prodanou nemovitost) vložil do svého jmění a jeho úmluvy pozbývají jen působnosti vůči věřitelům.

Konečně od počátku dne vyvěšení ediktu vyrovnacího dlužník, jenž není obchodníkem (zajisté v širším smyslu, tudíž majitelem jakéhokoliv podniku — viz slovo »Geschäftsbetrieb« v §u 8 odst. 2. vyr. ř.), nepodléhá nižádnému obmezení zákonnému kromě výjimečných opatření vyrovnacího správce a obchodník může uzavíratí veškeré obchody, pokud spadají v obvyklý provoz. (Dle úř. pam. spisu dlužník jest jen obmezen jako obchodník, jenž přijme veřejného společníka.) Ba i jednání podniknutá v odporu s cit. ustanoveními pozbývají působnosti proti věřitelům nejvýše po publikování ediktu vyrovnacího, ježto jinak těžko jest prokázati malam fidem »třetího«, s nímž uzavřel úpadce zakázané jednání. (§ 8 odst. 3. vyr. ř.)

Uvědomíme-li si nyní poslední odstavec §u 486 tr. z., že neisolo trestnými právní jednání, podniknutá během vyrovnacího řízení a dovolená dle vyr. ř., právem můžeme tvrditi, že po podání návrhu vyrovnacího úpadce jest oprávněn v mezích §u 3 odst. 4. a §u 8 vyr. ř. podstoupiti i nové dluhy a zmenšiti své jmění i na úkor věřitelů a nelze ho stíhati dle §u 486 č. 2. tr. z.

Tvrdoť §u 486 č. 2. tr. z. pro dlužníka znalého své nezpůsobilosti platební před podáním návrhu vyrovnacího vynikne ještě nynější praxí soudní. Shrne-li se na dlužníka několik exekucí, — třebať jde jen o přechodnou poruchu v jeho způsobilosti platební (Zahlungsstokkung) — pokládá se za prokázanou jeho vědomost o insolvenční. Dlužník snaží se tu o udržení pravidelného provozu svého závodu, zachovává výtěžek z obchodu nejnnutnějšími objednávkami nedostávajícího se zboží a přece objednávky označeny jsou jako »nové dluhy«, soud poukazuje na výsledek následného vyrovnacího řízení — na kvotielní uspokojení věřitelů jako na jejich poškozování a odsuzuje úpadce z přečinu nedbalé krydy (rozh. nejv. s. Kr. I. 554/23).

Praxe zapomíná na slůvka »dadurch benachteiligt«. Znakem přečinu jest tudíž příčinná souvislost mezi určitým bankrotním činem a způsobenou škodou (viz též Altmann) a o způsobené škodě lze tu mluvíti jen tehdy, pakliže právě pro daný čin obdrží věřitelé menší kvotu vyrovnací neb jinak jsou hůře uspokojeni, než by byli, kdyby trestné jednání úpadce nepodnikl.

Prísny výklad §u 486 č. 2. tr. z. nutí tudíž dlužníky při sebe menší platební poruše sáhnouti hned k vyrovnacímu návrhu, podstoupiti veškeré neblahé následky publikované insolvenční, jen aby neocitili se na lavici obžalovaných. —